

PREGLEDNI ZNANSTVENI ČLANAK (REVIEW ARTICLE)

UDK:351.74

Primljeno: 02.10.2015.

dr. sc. Josip Pavliček,
Visoka policijska škola u Zagrebu
mr. sc. Simona Strmečki,
Visoka policijska škola u Zagrebu
Marica Mravak,
studentica Pravnog fakulteta u Splitu

NEKI ČIMBENICI KOJI UTJEČU NA PISANJE POLICIJSKIH
OPERATIVNIH INFORMACIJA**Sažetak**

Provedenim istraživanjem ukazano je na potrebu za boljom edukacijom policijskih službenika u području pisanja operativnih informacija. Anketirana su 322 policijska službenika iz svih policijskih uprava MUP-a Republike Hrvatske, koji su se u vrijeme istraživanja nalazili na studijima Visoke policijske škole u Zagrebu. Istraživanjem su razmatrana područja motivacije policijskih službenika za pisanje operativnih informacija, prioritetna područja za unapređenje edukacije kao i vrste izvora informacija koje koriste policijski službenici. Pokazalo se da 71,7 % policijskih službenika smatra potrebnim da ih se bolje educira za pisanje operativnih informacija te da je najveće nezadovoljstvo kvalitetom edukacije iskazano prema obrazovnim programima dopunskog stručnog usavršavanja (64 %) i seminara (88,2 %). Kao područja edukacije s najvećom potrebom za potpunom edukacijom detektirani su taktika komunikacije s informatorom (45,7 %) i načini postupanja s informacijama (28,6 %). Najviše policijskih službenika (45,8 %) smatra pisanje operativnih informacija radnom obvezom i pri tome se koriste najviše vlastitim zapažanjem kao izvorom informacija (69,6 %).

Ključne riječi: operativne informacije, edukacija policijskih službenika, informatori.

1. Uvod

Razvoj sustava za prikupljanje operativnih informacija u prošlosti bio je uglavnom vezan uz složene oblike organiziranog kriminaliteta i djelatnost

obavještajnih službi. U novije vrijeme, na modelu upravljanja utemeljenog na operativnim informacijama počiva većina modernih policijskih sustava. Radi se o široko prihvaćenom konceptu pod nazivom policijski posao vođen obavještajnim/operativnim informacijama ili Intelligence Led Policing - ILP (Ratcliffe J., 2006) koji obuhvaća čitav proces od prikupljanja do korištenja operativnih informacija u svrhu kriminalističkog istraživanja, ali i prevencije kriminaliteta. Budući da se radi o vrlo složenom sustavu, u ovom članku će biti riječi samo o jednom segmentu koji se odnosi na prikupljanje operativnih informacija.

Prikupljanje operativnih informacija trebao bi biti zadatak svih policijskih službenika bez obzira na to koje poslove u policijskoj organizaciji oni obavljaju odnosno je li to izravno povezano s njihovim djelokrugom rada. Sukladno članku 23. Zakona o policijskim poslovima i ovlastima (Narodne novine 76/09, 92/14) policijski službenici trebaju prikupljati podatke o osobama od kojih prijeti opasnost, o osobama kojima prijeti opasnost, o osobama za kojima se traga, o osobama za koje postoji osnova sumnje da priprema ili je počinila kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti ili prekršaj, o nezakonito pribavljenoj imovinskoj koristi te objektu, postrojenju ili pojavi od koje ili kojoj prijeti opasnost. Operativne informacije pohranjuju se odgovarajućim zbirkama, analitički obrađuju i potom koriste u kriminalističkim istraživanjima ili u obavljanju drugih policijskih poslova.

Operativne informacije važne su za reaktivno djelovanje policije jer poboljšavaju stopu razriješenosti poznatog kriminaliteta, a osobito utječu na učinkovitost proaktivnog djelovanja policije koje je usmjereno na prevenciju kriminala. U tom procesu osim policije koja je primarno nadležna za stanje kriminala važnu ulogu ima i kompletna zajednica (Carter i Carter, 2009). Naravno, zadaća policije je da potiče i koordinira takvu suradnju u zajedničkom interesu.

Ipak, stječe se dojam da su policijski kapaciteti u značajnoj mjeri angažirani u obavljanju svakodnevnih poslova administrativne prirode pa stoga ostane malo vremena za kvalitetan operativni rad na terenu. Osim evidentne „zagušenosti“ manje važnim poslovima izvjesno je da postoje i drugi razlozi koji utječu na broj i kvalitetu operativnih informacija. Među njima treba istaknuti adekvatan sustav vrednovanja operativnih informacija i edukaciju policijskih službenika o načinima prikupljanja informacija te načinu postupanja s operativnim informacijama. Upravo su ovi čimbenici bili u središtu pozornosti tijekom istraživanja o čijim će rezultatima biti riječi u narednom dijelu članka.

2. Metodološke napomene o istraživanju

Sukladno naprijed spomenutom, predmet istraživanja su bili stavovi policijskih službenika o pojedinim čimbenicima koji utječu na broj operativnih informacija i njihovu kvalitetu.

Glavni cilj istraživanja bio je utvrditi koliko pojedini čimbenici poput

funkcioniranja sustava prikupljanja, obrade i korištenja operativnih informacija, edukacije policijskih službenika, vrednovanja napisanih operativnih informacija ili opasnosti od „curenja“ informacija utječu na prikupljanje operativnih informacija. Osim toga, cilj je bio utvrditi i važne čimbenike koji će pomoći u povećanju broja operativnih informacija kao i njihovoj kvaliteti. Istraživanje je provedeno metodom anketiranja pomoću posebno konstruiranog anketnog upitnika koji je sadržavao 31 varijablu.

Ciljana skupina su bili policijski službenici koji svoje poslove u najvećoj mjeri obavljaju na terenu te su time i u najpovoljnijoj prilici za prikupljanje operativnih informacija. Anketirana su 322 policijska službenika iz svih policijskih uprava u Republici Hrvatskoj koji su se u vrijeme istraživanja nalazili na studijima Visoke policijske škole u Zagrebu (preddiplomski i diplomski studij).

Popunjavanje anketnog upitnika bilo je dobrovoljno i anonimno te je trajalo do 30 minuta. S obzirom na spol, anketirana su 243 muškarca i 74 žene, dok se 5 ispitanika nije izjasnilo o spolu. Najveći broj anketiranih (78,5%) imao je srednju stručnu spremu, prvostupnika kriminalistike bilo je 18,3% te prvostupnika drugih struka 3,2%. Najveći broj anketiranih je obavljao poslove temeljne (28,4%), granične (27,5%) i kriminalističke policije (20,1%), dok ih je manji dio obavljao poslove interventne i specijalne policije (10,5%), posebne poslove sigurnosti (1,9%) te na druge poslove (1,3%). Od ukupnog broja anketiranih, 6,3% ih radi na nižim rukovodećim radnim mjestima.

Rezultati dobiveni anketiranjem obrađeni su osnovnim statističkim metodama. Pregledom dostupne literature utvrđeno je da do sada u Republici Hrvatskoj nije provedeno slično istraživanje, a rezultati istraživanja mogu poslužiti u poboljšanju sustava prikupljanja operativnih informacija, a osobito u poboljšanju nastavnih planova i programa u sustavu temeljnog i visokoškolskog obrazovanja te programa stručnog usavršavanja policijskih službenika.

3. Rezultati istraživanja i diskusija

Rezultati istraživanja podijeljeni su u tri skupine. U prvom dijelu su razmatrani motivi za pisanje operativnih informacija i razlozi zbog kojih policijski službenici ne pišu veći broj operativnih informacija, u drugom dijelu je razmatrano obrazovanje i stručno osposobljavanje za pisanje operativnih informacija, dok je u trećoj cjelini riječ o izvorima operativnih informacija i vrstama kaznenih djela za koja su anketirani policijski službenici pisali operativne informacija.

3.1. Motivi za pisanje operativnih informacija

Prije analize rezultata prikazanih u tablicama potrebno je naglasiti da 28,6 % anketiranih policijskih službenika nikada nije napisalo niti jednu operativnu informaciju, a 36,6 % policijskih službenika su napisali tijekom svoje karijere od jedne do pet operativnih informacija. Tek nešto više od trećine anketiranih

policijskih službenika (34,8 %) je napisalo više od pet operativnih informacija. Ovakvi rezultati jasno ukazuju na potrebu poboljšanja čitavog sustava upravljanja procesom prikupljanja operativnih informacija. Neke od razloga pokušati ćemo pronaći i u narednim poglavljljima.

Tablica 1.

Motiv za pisanje operativnih informacija
(N=322)

	Broj operativnih informacija u karijeri	DA N(%)	NE N(%)	χ^2
Poticaj rukovoditelja kao motiv za pisanje operativnih informacija	nisam pisao/la	0(0)	92(100)	27,880***
	1-5	32(27,1)	86(72,9)	
	6-10	7(21,2)	26(78,8)	
	11-20	9(36,0)	16(64,0)	
	20 i više	15(27,8)	39(72,2)	
	Ukupno	63(18,0)	259(82,0)	
Shvaćanje pisanja operativnih informacija kao radne obveze	nisam pisao/la	0(0)	92(100)	1,162***
	1-5	69(58,5)	49(41,5)	
	6-10	24(72,7)	9(27,3)	
	11-20	20(80,0)	5(20,0)	
	20 i više	42(77,8)	12(22,2)	
	Ukupno	155(45,8)	167(54,2)	
Godišnja ocjena kao motiv pisanja operativnih informacija	nisam pisao/la	0(0)	92(100)	21,480***
	1-5	18(15,3)	100(84,7)	
	6-10	7(21,2)	26(78,8)	
	11-20	5(20,0)	20(80,0)	
	20 i više	14(25,9)	40(74,1)	
	Ukupno	44(12,9)	278(87,1)	
Zakonska obveza kao motiv pisanja operativnih informacija	nisam pisao/la	0(0)	92(100)	21,627***
	1-5	21(17,8)	97(82,2)	
	6-10	8(24,2)	25(75,8)	
	11-20	3(12,0)	22(88,0)	
	20 i više	15(27,8)	39(72,2)	
	Ukupno	47(13,0)	273(87,0)	
Doprinos kriminalističkom istraživanju kao motiv za pisanje operativnih informacija	nisam pisao/la	0(0)	92(100)	98,363***
	1-5	75(63,6)	43(36,4)	
	6-10	18(54,5)	15(45,5)	
	11-20	13(52,0)	12(48,0)	
	20 i više	37(68,5)	17(31,5)	
	Ukupno	143(43,8)	179(56,2)	

* p<0,05 ** p<0,01, *** p<0,001

Početno su analizirani motivi za pisanje operativnih informacija. Između pet osnovnih motiva, najviše je policijskih službenika (45,8 %) navelo da pišu operativne informacija jer to shvaćaju kao radnu obvezu i da na takav način žele dati doprinos kriminalističkom istraživanju (43,8 %). Shvaćanje pisanja operativnih informacija kao radne obveze pretežiti je motiv i kod policijskih službenika koji imaju manji broj operativnih informacija i kod onih koji su napisali više od 20 operativnih informacija. Poticaj rukovoditelja najviše je djelovao na policijske službenike koji su napisali do pet operativnih informacija.

Vrednovanje broja napisanih operativnih informacija u godišnjoj ocjeni i shvaćanje pisanja operativnih informacija kao zakonske obveze pokazalo se kao najslabiji poticaj za pisanje operativnih informacija. Takvi rezultati mogu biti pokazatelj postojanja neadekvatnog sustava vrednovanja ove radne aktivnosti u policijskim organizacijskim jedinicama. Naime, 26,4 % anketiranih policijskih službenika navelo je kako se vrednuje samo broj operativnih informacija u njihovim organizacijskim jedinicama. Uglavnom postoji obveza napisati jednu do dvije operativne informacije mjesečno. Samo kvaliteta operativnih informacija vrednuje se u 4,7 % slučajeva, a broj i kvaliteta operativnih informacija u 16,8 % slučajeva. Najveći broj policijskih službenika naveo je da se operativne informacije nedovoljno (28,6 %) ili uopće ne vrednuju (23,6 %) u njihovim organizacijskim jedinicama.

Tablica 2.

Razlozi za pisanje malog broja operativnih informacija
(N=322)

	Broj operativnih informacija u karijeri	DA N(%)	NE N(%)	χ^2
Zadovoljan sam brojem operativnih informacija	nisam pisao/la	1(1,1)	91(98,9)	1,099***
	1-5	19(16,1)	99(83,9)	
	6-10	8(24,2)	25(75,8)	
	11-20	12(48,0)	13(52,0)	
	20 i više	40(74,1)	14(25,9)	
	Ukupno	80(24,8)	242(75,2)	
Pišem premalo operativnih informacija jer ne znam kako ih pisati	nisam pisao/la	31(33,7)	61(66,3)	24,555***
	1-5	24(20,3)	94(79,7)	
	6-10	4(12,1)	29(87,9)	
	11-20	3(12,0)	22(88,0)	
	20 i više	1(1,9)	53(98,1)	
	Ukupno	63(19,6)	259(80,4)	
Pišem premalo operativnih informacija jer sustav loše funkcionira	nisam pisao/la	27(29,3)	65(70,7)	4,153
	1-5	46(39,0)	72(61,0)	
	6-10	14(42,4)	19(57,6)	
	11-20	9(36,0)	16(64,0)	
	20 i više	15(27,8)	39(72,2)	
	Ukupno	111(34,5)	211(65,5)	
Pišem premalo operativnih informacija jer su nepotrebna birokracija	nisam pisao/la	9(9,8)	83(90,2)	0,950
	1-5	10(8,5)	108(91,5)	
	6-10	3(9,1)	30(90,9)	
	11-20	1(4,0)	24(96,0)	
	20 i više	4(7,4)	50(92,6)	
	Ukupno	27(8,4)	295(91,6)	
Pišem premalo operativnih informacija jer nemam dovoljno povjerenja u sustav	nisam pisao/la	26(28,3)	66(71,7)	6,037
	1-5	41(34,7)	77(65,3)	
	6-10	5(15,2)	28(84,8)	
	11-20	5(20,0)	20(80,0)	
	20 i više	15(27,8)	39(72,2)	
	Ukupno	92(28,6)	230(71,4)	
Pišem premalo operativnih informacija jer nemam dovoljno vremena	nisam pisao/la	7(7,6)	85(92,4)	6,216
	1-5	20(16,9)	98(83,1)	
	6-10	3(9,1)	30(90,9)	
	11-20	4(16,0)	21(84,0)	
	20 i više	4(7,4)	50(92,6)	
	Ukupno	38(11,8)	284(88,2)	

* p<0,05 ** p<0,01, *** p<0,001

Nastavak tablice 2.

Razlozi za pisanje malog broja operativnih informacija
(N=322)

	Broj operativnih informacija u karijeri	DA N (%)	NE N (%)	χ^2
Pišem premalo operativnih informacija jer to nitko neće cijiniti	nisam pisao/la	26(28,3)	66(71,7)	2,863
	1-5	46(39,0)	72(61,0)	
	6-10	11(33,3)	22(66,7)	
	11-20	9(36,0)	16(64,0)	
	20 i više	17(31,5)	37(68,5)	
	Ukupno	109(33,9)	213(66,1)	
Pišem premalo operativnih informacija jer moje radno mjesto to ne predviđa	nisam pisao/la	40(43,5)	52(56,5)	1,099***
	1-5	8(6,8)	110(93,2)	
	6-10	3(9,1)	30(90,9)	
	11-20	0(0,0)	25(100,0)	
	20 i više	3(5,6)	51(94,4)	
	Ukupno	54(16,8)	268(83,2)	

* p<0,05 ** p<0,01, *** p<0,001

Nakon početne analize motiva za pisanje operativnih informacija detaljnije su razmatrani razlozi zbog kojih policijski službenici nisu napisali veći broj operativnih informacija. Pod terminom pisanje operativnih informacija podrazumijeva se nastanak službenog dokumenata koji se unosi u odgovarajuću bazu, a obuhvaća proces prikupljanja informacija i sastavljanje dokumentacije o njima. Treba spomenuti da su tri četvrtine anketiranih policijskih službenika iskazale nezadovoljstvo napisanim brojem operativnih informacija. Razina nezadovoljstva raste što je manji broj napisanih operativnih informacija, tako su očekivano najnezadovoljniji policijski službenici koji nisu napisali niti jednu operativnu informaciju. Isti trend slijedi i mišljenje policijskih službenika o stupnju osposobljenosti za pisanje operativnih informacija. Jedna trećina policijskih službenika koji nisu pisali operativne informacije navela je da to nije učinila jer ne znaju kako ih napisati.

Među najznačajnijim razlozima za nedovoljno pisanje operativnih informacija policijski službenici su istaknuli loše funkcioniranje sustava (34,5 %) i nedovoljno vrednovanje tog posla (33,9 %) što je u skladu i s prethodno spomenutim sustavom vrednovanja operativnih informacija. Kao razlog za pisanje malog broja operativnih informacija 28,6 % policijskih službenika navelo je i nepovjerenje u policijski sustav, dok njih 16,8 % smatra da to nije u opisu njihovog radnog mjesta. Među tim policijskim službenicima ističu se oni koji do sada nisu napisali operativne informacije. Nedostatak vremena za pisanje operativnih informacija navelo je kao razlog tek 11,8 % anketiranih policijskih službenika.

U pogledu povjerenja u policijski sustav anketirani policijski službenici dodatno su naveli kako smatraju da postoji velika (37,6 %) i vrlo velika (14,9 %) opasnost od zlouporabe operativne informacije koju bi oni napisali, dok je njih 44,4 % navelo da smatraju kako postoji mala vjerojatnost zlouporabe. Tek 3,1

% anketiranih smatra da ne postoji nikakva opasnost od zlouporabe informacija.

3.2. Educiranost za pisanje operativnih informacija

Sukladno nezadovoljstvu anketiranih policijskih službenika stupnjem educiranosti za pisanje operativnih informacija dodatno je u tom segmentu analiziran postojeći sustav obrazovanja i stručnog osposobljavanja.

Tablica 3.

Osposobljenost za pisanje operativnih izvješća u dosadašnjem obrazovanju
(N=322)

	Broj operativnih informacija u karijeri	nedovoljno N(%)	osnovno N(%)	dobro N(%)	izvrsno N(%)	χ^2
Koliko ste kvalitetno osposobljeni za prikupljanje informacija na temeljnom policijskom tečaju?	n i s a m pisao/la	47(51,1)	33(35,9)	11(12,0)	1(1,1)	23,583*
	1-5	50(42,4)	57(48,3)	11(9,3)	0(0,0)	
	6-10	15(45,5)	16(48,5)	1(3,0)	1(3,0)	
	11-20	10(40,0)	14(56,0)	1(4,0)	0(0,0)	
	20 i više	21(38,9)	18(33,3)	12(22,2)	3(5,6)	
	ukupno	143(44,4)	138(42,9)	36(11,2)	5(1,6)	
Koliko ste kvalitetno osposobljeni za prikupljanje informacija na preddiplomskom studiju kriminalistike?	n i s a m pisao/la	37(40,2)	30(32,6)	22(23,9)	3(3,3)	28,492**
	1-5	24(20,3)	47(39,8)	46(39,0)	1(0,8)	
	6-10	15(45,5)	7(21,2)	10(30,3)	1(3,0)	
	11-20	5(20,0)	11(44,0)	6(24,0)	3(12,0)	
	20 i više	15(27,8)	15(27,8)	20(37,0)	4(7,4)	
	ukupno	96(29,8)	110(34,2)	104(32,3)	12(3,7)	
Koliko ste kvalitetno osposobljeni za prikupljanje informacija na dopunskom stručnom usavršavanju u PU i PP?	n i s a m pisao/la	69(75,0)	19(20,7)	4(4,3)	0(0,0)	23,375*
	1-5	77(65,3)	28(23,7)	11(9,3)	2(1,7)	
	6-10	18(54,5)	11(33,3)	4(12,1)	0(0,0)	
	11-20	19(76,0)	3(12,0)	2(8,0)	1(4,0)	
	20 i više	23(42,6)	21(38,9)	9(16,7)	1(1,9)	
	ukupno	206(64,0)	82(25,5)	30(9,3)	4(1,2)	

* p<0,05 ** p<0,01, *** p<0,001

Nastavak tablice 3.

Osposobljenost za pisanje operativnih izvješća u dosadašnjem obrazovanju
(N=322)

	Broj op. inf. u karijeri	nedovoljno N(%)	osnovno N(%)	dobro N(%)	izvršno N(%)	χ^2
Koliko ste kvalitetno Vas je rukovoditelj osposobio za prikupljanje informacija?	n i s a m pisao/la	71(77,2)	16(17,4)	3(3,3)	2(2,2)	35,020***
	1-5	61(51,7)	34(28,8)	21(17,8)	2(1,7)	
	6-10	16(48,5)	12(36,4)	2(6,1)	3(9,1)	
	11-20	12(48,0)	4(16,0)	7(28,0)	2(8,0)	
	20 i više	27(50,0)	17(31,5)	8(14,8)	2(3,7)	
	ukupno	187(58,1)	83(25,8)	41(12,7)	11(3,4)	
Koliko ste kvalitetno su Vas je stariji kolege/mentori osposobili za prikupljanje informacija?	n i s a m pisao/la	57(62,0)	24(26,1)	7(7,6)	4(4,3)	53,220***
	1-5	25(21,2)	41(34,7)	40(33,9)	12(10,2)	
	6-10	13(39,4)	8(24,2)	10(30,3)	2(6,1)	
	11-20	3(12,0)	10(40,0)	9(36,0)	3(12,0)	
	20 i više	20(37,0)	12(22,2)	14(25,9)	8(14,8)	
	ukupno	118(36,6)	95(29,5)	80(24,8)	29(9,0)	
Koliko ste kvalitetno osposobljeni za prikupljanje informacija na drugim seminarima?	n i s a m pisao/la	86(93,5)	6(6,5)	0(0,0)	0(0,0)	20,620
	1-5	104(88,1)	10(8,5)	3(2,5)	1(0,8)	
	6-10	31(93,9)	1(3,0)	0(0,0)	1(3,0)	
	11-20	22(88,0)	2(8,0)	0(0,0)	1(4,0)	
	20 i više	41(75,9)	6(11,1)	3(5,6)	4(7,4)	
	ukupno	284(88,2)	25(7,8)	6(1,9)	7(2,2)	

* p<0,05 ** p<0,01, *** p<0,001

Generalno gledajući, policijski službenici postojeći sustav edukacije o prikupljanju i pisanju operativnih informacija ocjenjuju nedostatnim ili tek osnovnim. Smatraju da su tijekom temeljnog policijskoj dobili nedovoljno znanja (44,4 %) odnosno tek osnovno znanje o prikupljanju operativnih informacija (42,9 %). Nešto boljim su iz aspekta kvalitete edukacije ocijenili preddiplomski stručni studij kriminalistike i edukaciju koju se dobili od starijih kolega odnosno mentora. Iako bi trebali imati najznačajniju ulogu u stručnom usavršavanju policijskih službenika najmanje korisnim za edukaciju o prikupljanju operativnih informacija istaknuli su programe dopunskog stručnog usavršavanja i druge seminare. Do sličnih zaključaka o nedostatku edukacije dolazi u svom radu i Ratcliffe (2006: 449) te navodi još neke probleme koji su vezani uz unos operativnih informacija, nedostatak kontinuiteta u organizacijskim jedinicama koje se bave obradom informacija i nejasan lanac upravljanja prilikom dijeljenja operativnih informacija.

Tablica 4.

Potreba za edukacijom za pisanje operativnih izvješća
(N=322)

	Broj operativnih informacija u karijeri	uopće ne treba N(%)	potrebna djelomična edukacija N(%)	potrebna potpuna edukacija N(%)	χ^2
Koliko edukacije Vam je potrebno o odabiru izvora informacije?	nisam pisao/ la	16(17,4)	41(44,6)	35(38,0)	35,741***
	1-5	25(21,2)	72(61,0)	21(17,8)	
	6-10	8(24,2)	22(66,7)	3(9,1)	
	11-20	6(24,0)	16(64,0)	3(12,0)	
	20 i više	25(46,3)	19(35,2)	10(18,5)	
	ukupno	80(24,8)	170(52,8)	72(22,4)	
Koliko edukacije Vam je potrebno iz taktike komunikacije s informatorom?	nisam pisao/ la	9(9,8)	31(33,7)	52(56,5)	19,502*
	1-5	10(8,5)	57(48,3)	51(43,2)	
	6-10	5(15,2)	12(36,4)	16(48,5)	
	11-20	4(16,0)	10(40,0)	11(44,0)	
	20 i više	15(27,8)	22(40,7)	17(31,5)	
	ukupno	43(13,4)	132(41,0)	147(45,7)	
Koliko edukacije Vam je potrebno o operativnom zapažanju?	nisam pisao/ la	28(30,4)	41(44,6)	23(25,0)	17,089*
	1-5	38(32,2)	62(52,5)	18(15,3)	
	6-10	11(33,3)	16(48,5)	6(18,2)	
	11-20	11(44,0)	10(40,0)	4(16,0)	
	20 i više	31(57,4)	18(33,3)	5(9,3)	
	ukupno	119(37,0)	147(45,7)	56(17,4)	
Koliko edukacije Vam je potrebno o zakonskim propisima i ovlastima prikupljanja informacija?	nisam pisao/ la	21(22,8)	52(56,5)	19(20,7)	14,736
	1-5	25(21,2)	76(64,4)	17(14,4)	
	6-10	8(24,2)	20(60,6)	5(15,2)	
	11-20	12(48,0)	9(36,0)	4(16,0)	
	20 i više	21(38,9)	25(46,3)	8(14,8)	
	ukupno	87(27,0)	182(56,5)	53(16,5)	
Koliko edukacije Vam je potrebno o načinima postupanja s informacijama?	nisam pisao/ la	12(13,0)	47(51,1)	33(35,9)	18,453*
	1-5	19(16,1)	62(52,5)	37(31,4)	
	6-10	7(21,2)	21(63,6)	5(15,2)	
	11-20	8(32,0)	12(48,0)	5(20,0)	
	20 i više	19(35,2)	23(42,6)	12(22,2)	
	ukupno	65(20,2)	165(51,2)	92(28,6)	

* p<0,05 ** p<0,01, *** p<0,001

Nastavak tablice 4.

Potreba za edukacijom za pisanje operativnih izvješća
(N=322)

	Broj operativnih informacija u karijeri	uopće treba N(%)	ne potrebna djelomična edukacija N(%)	potrebna potpuna edukacija N(%)	χ^2
Koliko edukacije Vam je potrebno o kvaliteti sadržaja informacije?	nisam pisao/ la	12(13,0)	41(44,6)	39(42,4)	48,313***
	1-5	23(19,5)	67(56,8)	28(23,7)	
	6-10	7(21,2)	21(63,6)	5(15,2)	
	11-20	10(40,0)	11(44,0)	4(16,0)	
	20 i više	29(53,7)	17(31,5)	8(14,8)	
	ukupno	81(25,2)	157(48,8)	84(26,1)	

* p<0,05 ** p<0,01, *** p<0,001

U daljnjem razmatranju edukacije policijskih službenika za prikupljanje i pisanje operativnih informacija pobliže su analizirane njihove potrebe za pojedinim tematskim područjima kao što su odabir izvora informacije, taktika komunikacije s informatorom, operativno zapažanje, zakonski propisi i ovlasti o prikupljanju informacija, načini postupanja s informacijama te o kvaliteta sadržaja informacije.

Sukladno već ranije iskazanoj potrebi za edukacijom i iz ove analize proizlazi potreba većine policijskih službenika uglavnom za djelomičnom te u pojedinim segmentima i za potpunom edukacijom o ovom području. Iskazana Potreba za potpunom edukacijom ukazuje na nedostatak osnovnih znanja o pojedinim segmentima procesa prikupljanja i pisanja operativnih informacija.

U pogledu odabira izvora od kojeg će prikupljati informacije potrebu za djelomičnom edukacijom je iskazalo 52,8 % anketiranih, a 22,4 % potrebu za potpunom edukacijom. Očekivano, najviše interesa za edukaciju o ovoj tematskoj cjelini pokazali su policijski službenici koji nisu pisali operativne informacije ili su napisali tek nekoliko operativnih informacija.

Još više nego u prethodnoj varijabli, 86,7 % anketiranih, iskazalo je potrebu za djelomičnom i potpunom edukacijom o taktici komunikacije s informatorom. Može se primijetiti da je ova tematska cjelina najpotrebnija za sve kategorije anketiranih i da bi joj svakako trebalo posvetiti više pažnje u obrazovnom procesu. Taktika komunikacije s informatorima može izravno utjecati na kvalitetu i pouzdanost prikupljenih informacija. Loftus (2011) u tom smislu osobito ukazuje

na potrebu temeljne osposobljenosti policijskih službenika za procjenu istinitosti iskaza, izbjegavanje ispitivačkih taktika ili korištenja različitih nedopuštenih oblika pritiska na osobe od kojih se prikupljaju informacije obzirom da postoji visoka vjerojatnost od prikupljanja netočnih informacija ili dobivanja lažnih priznanja. Među takvim pristupima Pavišić i dr. (2006: 385-390) izdvajaju upotrebu varki, lažnih obećanja, sugestivnih i kaptioznih pitanja, sile, psihičke zlostave, prijetnje te nedopuštena medicinska ili tehnička sredstva.

Osim prema informatorima sustavan pristup potreban je i za ostale osobe od kojih se prikupljaju obavijesti. U tom smislu Murphy (2005: 113) predviđa nekoliko važnih faza u prikupljanju informacija: planiranje intervjua, identificiranje subjekata od kojih će se prikupljati informacije, nagovaranje na davanje informacija, izbjegavanje odbijanje kontakta i davanja informacija, duljina i vrijeme odvijanja intervjua, ključne tehnike intervjuiranja, dokumentiranje intervjua, održavanje dulje suradnje s izvorom.

U pogledu operativnog zapažanja može se istaknuti da policijski službenici smatraju kako posjeduju određena znanja, osobito oni iskusniji u pisanju operativnih informacija. Najveću potrebu su za tu temu iskazali policijski službenici koji su napisali nekoliko informacija i oni koji ih uopće nisu pisali.

Više od polovice anketiranih smatra da bi im bili potrebni i sadržaji koji se odnose na zakonske propise i ovlasti o prikupljanju informacija. Ovakav rezultat možemo povezati i s izraženim nezadovoljstvom o načinu i temeljitosti upoznavanja policijskih službenika s metodološkim uputama o kriminalističko – obavještajnoj djelatnosti policije odnosno strateškom procjenom na razini policijskih postaja. Svaki policijski službenik bi trebao biti detaljno upoznat sa strateškom procjenom za koju Brincka (2012) s pravom naglašava da je temeljni dokument iz djelokruga rada policije kojim se dugoročno i s više razina definira probleme u provođenju zakon i razmatra tekuće aktivnosti i predviđa vjerojatni tijek razvoja situacije u budućnosti.

Više od tri četvrtine policijskih službenika također smatra potrebnim i bolju edukaciju o kvaliteti sadržaja operativnih informacija te o načinima postupanja s operativnim informacijama.

Zaključno razmatrajući edukaciju policijskih službenika za prikupljanje operativnih informacija treba ukazati na potrebu poboljšanja postojećeg sustava edukacije i to na svim razinama, od temeljne obuke pa do visokoškolskog obrazovanja. Potrebu za boljom edukacijom iskazuje velika većina policijskih službenika, pa i onih koji su napisali dvadeset i više operativnih informacija. Ipak, biti će potrebno motivirati određeni dio policijskih službenika koji iako nisu pisali operativne informacije ne osjećaju potrebu naučiti kako to uspješno učiniti.

3.3. Izvori operativnih informacija

Posljednji segment koji je razmatran u ovom članku su izvori operativnih informacija. O njima ovisi kakve će operativne informacije biti prikupljene odnosno njihova upotrebljivost u kriminalističkom istraživanju. Jedan od ciljeva djelovanja policije je i stvaranje široke baze različitih izvora informacija o pojavnim oblicima kriminala i njihovim počiniteljima. Jasno da će ovisno o lokalnom specifičnostima na usmjeravanje prema pojedinim izvorima informacija utjecati i strateška procjena.

Pravilnikom o načinu postupanja policijskih službenika pobliže je određeno da se kao izvorima za prikupljanje podataka policijski službenici mogu poslužiti: neposrednim opažanjem, građanima, pravnim osobama i državnim tijelima, informatorima i davateljima obavijesti, sredstvima javnog priopćavanja, javnim pogovorom, anonimnim ili pseudonimnim prijavama fizičkih ili pravnih osoba te samoprijavama, javnim izvorima (zbirke podataka koje se vode u drugim državnim tijelima, ustanovama ili poduzećima s javnim ovlastima), otvorenim izvorima podataka, korištenjem analogije (sličnost – podudarnost određenih podataka s otprije prikupljenim podacima o činjenju kažnjivih radnji), podacima zaprimljenim od Interpola, Europolu ili drugih međunarodnih organizacija ili policija drugih država, analitičkim obradama informacija sadržanim u policijskim zbirkama te sravnjivanjem tih informacija s osobnim podacima građana pohranjenim u bazama i drugim registrima, pritvorenicima ili zatvorenicima, korištenjem tehničkih pomagala, korištenjem drugih propisanih metoda i sredstava i drugim izvorima saznanja. (čl. 40. Pravilnika o načinu policijskog postupanja, Narodne novine br. 76/2009 i 92/2014)

Tablica 5.

Izvori saznanja za pisanje operativnih informacija
(N=322)

	Broj operativnih informacija u karijeri	nikada N(%)	rijetko N(%)	često N(%)	uvijek N(%)	χ^2
Koliko često koristite sebe (vlastito opažanje, neposredni uvid) kao izvor?	nisam pisao/la	92(100,0)	0(0,0)	0(0,0)	0(0,0)	2,896***
	1-5	6(5,1)	26(22,0)	68(57,6)	18(15,3)	
	6-10	1(3,0)	6(18,2)	22(66,7)	4(12,1)	
	11-20	0(0,0)	9(36,0)	11(44,0)	5(20,0)	
	20 i više	2(3,7)	9(16,7)	35(64,8)	8(14,8)	
	ukupno	101(31,4)	50(15,5)	136(42,2)	35(10,9)	

* p<0,05 ** p<0,01, *** p<0,001

Nastavak tablice 5.

Izvori saznanja za pisanje operativnih informacija
(N=322)

Koliko često kao izvor koristite evidencije i dokumentaciju državnih tijela i pravnih osoba?	n i s a m pisao/la	92(100,0)	0(0,0)	0(0,0)	0(0,0)	83,966***
	1-5	68(57,6)	40(33,9)	8(6,8)	2(1,7)	
	6-10	22(66,7)	7(21,2)	4(12,1)	0(0,0)	
	11-20	14(56,0)	11(44,0)	0(0,0)	0(0,0)	
	20 i više	24(44,4)	16(29,6)	12(22,2)	2(3,7)	
	ukupno	220(68,3)	74(23,0)	24(7,5)	4(1,2)	
Koliko često kao izvor koristite informatore?	n i s a m pisao/la	92(100,0)	0(0,0)	0(0,0)	0(0,0)	87,290***
	1-5	77(65,3)	16(13,6)	23(19,5)	2(1,7)	
	6-10	16(48,5)	3(9,1)	12(36,4)	2(6,1)	
	11-20	15(60,0)	2(8,0)	7(28,0)	1(4,0)	
	20 i više	22(40,7)	7(13,0)	16(29,6)	9(16,7)	
	ukupno	222(68,9)	28(8,7)	58(18,0)	14(4,3)	
Koliko često kao izvor koristite osobe za koje smatrate da o konkretnom slučaju imaju kvalitetne informacije?	n i s a m pisao/la	92(100,0)	0(0,0)	0(0,0)	0(0,0)	2,829***
	1-5	10(8,5)	34(28,8)	68(57,6)	6(5,1)	
	6-10	2(6,1)	9(27,3)	18(54,5)	4(12,1)	
	11-20	1(4,0)	10(40,0)	12(48,0)	2(8,0)	
	20 i više	2(3,7)	7(13,0)	33(61,1)	12(22,2)	
	ukupno	107(33,2)	60(18,6)	131(40,7)	24(7,5)	
Koliko često kao izvor koristite javni pogovor?	n i s a m pisao/la	92(100,0)	0(0,0)	0(0,0)	0(0,0)	1,153***
	1-5	49(41,5)	43(36,4)	23(19,5)	3(2,5)	
	6-10	11(33,3)	14(42,4)	8(24,2)	0(0,0)	
	11-20	10(40,0)	9(36,0)	6(24,0)	0(0,0)	
	20 i više	14(25,9)	25(46,3)	12(22,2)	3(5,6)	
	ukupno	176(54,7)	91(28,3)	49(15,2)	6(1,9)	
Koliko često kao izvor koristite izvore na koje Vas usmjeri rukovoditelj?	n i s a m pisao/la	92(100,0)	0(0,0)	0(0,0)	0(0,0)	67,385***
	1-5	67(56,8)	37(31,4)	13(11,0)	1(0,8)	
	6-10	24(72,7)	8(24,2)	1(3,0)	0(0,0)	
	11-20	16(64,0)	8(32,0)	1(4,0)	0(0,0)	
	20 i više	29(53,7)	16(29,6)	6(11,1)	3(5,6)	
	ukupno	228(70,8)	69(21,4)	21(6,5)	4(1,2)	

* p<0,05 ** p<0,01, *** p<0,001

U pogledu izvora od kojih policijski službenici prikupljaju operativne informacije ističe se vlastito zapažanje. Vidimo da se vlastitim zapažanjem koriste najviše sve kategorije policijskih službenika, bez obzira na iskustvo u prikupljanju operativnih informacija. Uz to se kao česti izvor operativnih informacija javljaju

osobe koje u konkretnim slučajevima imaju saznanja o pojedinim događajima (prigodni izvori). Roso (1995) u tom smislu naglašava da stvarni domašaj i praktična vrijednost informacija koje daju dobronamjerni građani nije velika, iz jednostavnog razloga što oni nisu u operativnoj poziciji da saznaju povjerljive informacije, npr. o organiziranom profesionalnom kriminalitetu, kriminalnim skupinama, međunarodnim kontaktima ili pripremama za počinjenje kaznenih djela.

Svim ostalim izvorima operativnih informacija anketirani se koriste manje, a što je povezano i sa stupnjem osposobljenosti za sustavnije prikupljanje informacija odnosno korištenje „zahtjevnijih“ izvora informacija. Među izvore za koje je potreban napredniji pristup možemo ubrojiti evidencije i dokumentaciju državnih tijela i pravnih osoba, informatore, ali i druge osobe poput primjerice osoba koje se nalaze na izdržavanju kazne zatvora (Maghan, 1994).

Izvori operativnih informacija izravno su povezani s kaznenim djelima o kojima se prikupljaju. Anketirani policijski službenici najviše operativnih informacija napisali su vezano uz imovinske delikte (52,8 %) i kriminalitet droga (47,5 %). Manji broj policijskih službenika pisali su informacije za krijumčarenje osoba preko državne granice (23 %), organizirani kriminalitet (22 %), nezakonite migracije (16,8 %) i korupciju (12,7 %). Za računalni kriminalitet, krvne delikte, seksualne delikte te terorizam i ratne zločine operativne informacije pisali su tek rijetku policijski službenici. Bayley i Weisburd (2007: 4) ispravno naglašavaju da temeljna policija može imati važnu ulogu i u protuterorističkim aktivnostima kroz nekoliko vidova djelovanja: promatranjem i kontaktima tijekom rutinskih ophodnji, analizom kriminala koji može biti indikator pripreme terorističke aktivnosti, ali i uspostavom partnerstva s lokalnom zajednicom i poslovnim subjektima te razvojem mreže informatora na lokalnoj razini.

S obzirom na prirodu poslova koje obavljaju službenici temeljne policije na određenim područjima oni predstavljaju nezamjenjivi čimbenik u prikupljanju operativnih informacija. U kontaktima s građanima tijekom obavljanja pozorničke i ophodne djelatnosti oni mogu doći do informacija o događajima, pojavama i ponašanjima na određenom prostoru, sredini ili objektu od interesa za kriminalističko istraživanje (Perić, 1987: 122). Navedeno potvrđuje i istraživanje koje su proveli Ratcliffe i McCullagh (2001) uspoređujući percepciju službenika temeljne policije o stanju kriminala na njihovom području s analizom učinjenom naprednim sustavom za analizu evidentiranog kriminala u kojem je utvrđena visoka razina njihove podudarnosti.

Još dublji uvid u stanje na određenom mikro području mogu ostvariti kontakt policajci koji bi kroz djelovanje u sklopu projekta „Policija u zajednici“ na osnovi svakodnevnih kontakata i međusobnog poznanstva s građanima trebali steći veće uzajamno povjerenje i time stvoriti bolje uvjete za prikupljanje operativnih informacija (Faber i Cajner Mraović, 2003).

Na kraju treba spomenuti i ograničenja ovog istraživanja. Boljom

stratifikacijom uzorka s obzirom na pojedine organizacijske oblike policije odnosno prema teritorijalnoj nadležnosti dobili bi se precizniji pokazatelji za temeljem koji bi bilo moguće lakše odrediti prioritete za poboljšanja u prikupljanju i pisanju operativnih informacija. Tako dobiveni rezultati u globalu ne bi značajnije odstupali od razmatranih u ovom članku.

4. Zaključna razmatranja

Rezultati istraživanja jasno ukazuju na potrebu poboljšanja sustava prikupljanja i pisanja operativnih informacija. Na to upućuje prije svega podatak da je nešto više od jedne trećine anketiranih policijskih službenika napisalo tijekom karijere od jedne do pet operativnih informacija, a gotovo jednako toliko ih nikada nije napisalo operativnu informaciju. Jasno je da nije dovoljno promatrati samo kvantitativnu dimenziju već i kvalitetu i značaj pojedinih operativnih informacija za kriminalističko istraživanje i sigurnost građana no daljnji rezultati o motivaciji i osposobljenosti policijskih službenika za taj važan segment policijskog posla otklanjaju svaku sumnju u nužnost poboljšanja.

Glavni pokretači tog procesa bi trebali biti sustavna edukacija policijskih službenika i odgovarajuće vrednovanje operativnih informacija kao rezultata njihovog rada. Pri tome jasno treba imati na umu i kvalitativnu dimenziju u procesu vrednovanja operativnih informacija. Kada je riječ o edukaciji primarno bi trebalo izraditi programe dopunskog stručnog usavršavanja koje bi izvodili posebno osposobljeni multiplikatori obzirom da se i kroz rezultate istraživanja jasno vidi kako neposredni rukovoditelji nisu najbolje rješenje za obavljanje edukacije. Takvi programi bi trebali biti problemski orijentirani i imati težišta upravo na onim tematskim cjelinama o kojima je bilo već riječi u prethodnim cjelinama.

S druge strane, anketirani policijski službenici također ukazuju na neodgovarajući i neujednačen sustav vrednovanja operativnih informacija kao rezultata rada čime izostaje onaj nužni poticaj za njihovo prikupljanje i pisanje. Takva sustav bi trebao počivati na preciznoj kategorizaciji operativnih informacija koje prikupe policijski službenici i sukladno tome pozitivnom vrednovanju. S obzirom da su operativne informacije nezaobilazni dio policijskog posla bez obzira na radno mjesto neispunjavanje predviđene kvote trebalo bi za sobom povlačiti i negativno vrednovanje rada takvog policijskog službenika.

Literatura

Knjige i članci

1. Bayley, D., & Weisburd, D. (2007). *The Role of the Police in Counter-terrorism*. New York: Springer Verlaag.
2. Brincka, Ž. (2012). Od “pojačanog nadzora (kriminalističkog nadzora)” nekada, do “usmjerenog prikupljanja podataka” danas. *Policija i sigurnost*, str. 595-609.
3. Carter, D., & Carter, J. (2009). Intelligence Led Policing. *Criminal Justice Policy Review*, str. 310-325.
4. Faber, V., & Cajner Mraović, I. (2003). *Reforma operativno - preventivnog rada policije u odori: strategija djelovanja Policija u zajednici*. Zagreb: MUP RH.
5. Loftus, E. (2011). Intelligence Gathering Post - 9/11. *American Psychologist*, str. 532-541.
6. Maghan, J. (1994). Intelligence Gathering Approaches in Prison. *Low Intensity Conflict & Law Enforcement*, str. 548-557.
7. Murphy, C. (2005). *Competitive Intelligence: Gathering, Analysing and Putting in to Work*. Burlington: Gower Publishing Company.
8. Pavišić, B., Modly, D., & Veić, P. (2006). *Kriminalistika*. Zagreb: Golden marketing - Tehnička knjiga.
9. Ratcliffe, J. (2006). The Effectiveness of Police Intelligence Management: A New Zeland Case Study. *Police Practice and Research*, str. 435-451.
10. Ratcliffe, J., & McCullagh, M. (2001). Chasing Ghosts? Police Perception of High Crime Areas. *British Journal of Criminology*, str. 330-341.

Normativni akti

1. Pravilnik o načinu policijskog postupanja, Narodne novine br. 76/2009 i 92/2014.
2. Zakon o policijskim poslovima i ovlastima, Narodne novine br. 76/09, 92/14.

SUMMARY

SOME FACTORS THAT HAVE AN INFLUENCE ON WRITING POLICE INTELLIGENCE INFORMATION

The research results indicate on needs for the improvement in police officers education in the field of police intelligence work. This research was conducted on a sample of 322 police officers from all police departments in the Republic of Croatia. Surveyed police officers were students of the Police College during the research. As objects of research were considered: motivation for writing of police intelligence information, a priorities in further education and the types of information sources used by police officers. One of research results points is that 71,7% of police officers need additional education in his intelligence work. Furthermore, surveyed police officers estimated that professional education (64%) and seminars (88,2%) are the fields that need the most quality improvement. The most required fields of additional education are communication tactics with informers (45,7%) and information processing techniques (28,6 %). The most police officers (45,8 %) considered writing intelligence information as work obligation and for the main source they mostly used own observations (69,6 %).

Key words: police intelligence information, police education, informants.